



35. „nem adatik más jel, mint a Jónás próféta jele.” Luk 11,29

Teológiai és egyházi szakszótár - Péter Miklós

Szerkesztette:

Dr. Péter Miklós

(1939-2008)

református lelkipásztor, egyetemi docens

Forrás: Héttorony, irodalmi magazin

ABBÉ= papcsúfoló rigmusok rímképlete

abszolúció = vérfoltokat eltávolító tisztítószer

adomiták = szentéletű nudisták

agnoszticizmus = „úgy sem tudom megtanulni” jelszavú teológus-magatartás

anabaptizmus = keresztvíz-minőséget kifogásoló középkori zöld-mozgalom

anatéma = na jó, nem bánom, beszéljessünk az átokról

anglikán egyház = nem katolikus, mert az utálatos; nem protestáns, mert ahhoz ész is kéne, de az biztos, hogy angol.

animizmus = Murphy törvényeinek primitív változata a tárgyak természetéről

antiklerikalizmus = a kántori, harangozói és vallástanári irigység összefoglaló elnevezése

antitalentum = sokra viszi. Lásd még: kontraszelekció.

antropomorf = jó, olyan, mint egy ember, pedig pap.

apologéta = olyan szépnek hiszi magát, mint Apollo és olyan okosnak, mint Apollós.

apostol = karrierje kiteljesedéséhez már csak egy utolsó lökésre vár. Az apóstól.

aposztata = hitehagyott. Prosztata-műtétje óta már nem hisz saját férfiúi mivoltában.

arkangyal = még a[z utca]sarki angyal iránt is toleráns örökéletű lény

aszkézis = felettesem felpofozásától magamat megtartóztató önfegyelmi csúcsteljesítmény

ateista = egyházi ingatlanok legmegbízhatóbb lakója. Ha a házbérfizetésben olykor pontatlan is, a helyhez hűségesebben ragaszkodik.

autodafé = az államvizsgát követő szertartás: az egyetemi jegyzetek égőáldozatként való felajánlása

BAZILIKA = az ésaiási prófécia szerint megszelidült baziliszkusz bazi nagy lika, ahová zápor elől tömegesen menekülhetnek a hívők

Bábel = XXI. századi magyar református istentiszteleti rend

Bálám számara = az Ótestamentum legkövetkezetesebb szereplője

bigott = német szekta; a biztonság kedvéért két istenben hisz.

bulla = közlemény arról, hogy Róma döntése szerint ki lesz a következő hullá. Fellebbezés esélye nulla.

CELLA = a szerzetes életében megengedhető kevés nőnemű fogalom egyike. Latinul gondolkodóknak a „puella” szó jut róla eszükbe, a többieknek egyszerűen Ella.
ceremónia = gyűlések felesleges szokásrendje, hiszen a döntés egyszemélyes, a végrehajtás pedig nem létezik.

cölibátus = VII. gergely pápa találmánya: papi nyugalom nyugdíj előtt

DEIZMUS = a poli-, heno- és monoteizmussal vitatkozó irányzat. Legfőbb érve a „csak” mellett a „de”.

diakónus = kikupálódott ápoló

dogma = kutyául korszerű fogalmazású hittétel. Ragaszkodni kell hozzá, mert jobb egy hot-dog ma, mint holnap egy máglyarakás.

ETIKA = ha a zanyád meg a zapád nem tanított meg rá, hogy mit szabad és mit nem, én itt a Téhán mit kezdjek veled?

eufemizmus = mondjad a hájasról, hogy sportos, a keszegről, hogy csontos, a semmiről, hogy fontos, a későről, hogy pontos, a lustáról, hogy szorgos, a lógósról, hogy dolgozós, a durváról, hogy morcos, a Trabantról, hogy fordos, a kozmásról, hogy borsos, a szálkásról, hogy bolyhos, a ripacsról, hogy Csontos, a rongyosról, hogy foltos, a koldusról, hogy boltos, a négerről, hogy kormos, a felcserről, hogy orvos.

evangelizál = sajátmagával próbálja elhitetni, hogy nem Szentlélek Úristen megvilágosító ereje teszi termővé az igehirdetést a hallgatókban, hanem az ő szuggesztív egyénisége.

ex cathedra = teológiai tanárok vágyálma: a hallgatóság ugyanúgy alszik, de nem pofázik vissza, mint pap-korukban a gyülekezet tagjai a templomban.

exegézis = elmélyült műhelymunka. A harangozó szombat esténként a templom takarításakor fertőtleníti a szószéket, nehogy az exegézis eredményei odakerüljenek.

exhibicionizmus = köldöknéző szektások egyes csoportjainak köldökmutogatásban jelentkező szélsőséges megnyilatkozása

exhortáció = buzdító beszéd, amelynek a gyülekezetben a türelmes meghallgatására is csak a nyugdíjfolyósítás utáni 48 órán belül van némi esély

exhumálás = az exhortáció (lásd ott) szemléltetése: „bezzeg az őseitek tudtak adakozni; ma is látszik rajtuk!”

exkommunikáció = a kommunikáció (lásd ott) vatikáni módja. A történelemben tömegesen teremtetett túlsó tábor, hogy legyen kivel kommunikálni.

exmatrikulálás = a Vatikánéinál szerényebb lehetőségekkel rendelkező protestáns tanintézetek ellenségteremtő eljárása

FANATIZMUS = .a bal parton álló hite a jobb partról nézve; .a jobb parton álló hite a bal partról nézve; .a két part közt állva maradó hite

farizeus = a jószándék bajnoka, akit elfogult keresztyén bírák méltatlanul fosztottak meg aranyérmétől. Sürgősen rehabilitálandó és jelölendő felelős kormányzati tisztségre valahol Kelet-Közép-Európában.

fatalizmus = protestáns teológiai hallgatók vizsga előtti lelkiállapota

fétis = a XVII. században a szakállas Kálvin, a XIX. században a borotválkozó-tükörben sem látható józan ész, a XX. században a borotvált Barth. A XXI.-ben valószínűleg az internet lesz.

filantrópia = olimpiai és világcsúcs két sportágban is: keresztyénségben és bolondságban

filiszteus = a posztmodern palesztin terrorizmus ókori előfutára

filoszemitizmus = fenti címszóval együtt tökéletes illusztrációja annak, hogy mi az, ami más lapra tartozik

filozófia = pofonegyszerű gondolatot nyolc napon túl gyógyuló súlyos szellemi sértéssé bonyolító tudomány

flagelláns = magam vagyok a legjobb haverem, akkor bízom magamban, ha verem.

fráter = rátermettséget olyan csuhába bújtatja, amely valósággal rá termett. Éppen csak felöltötte, s máris fráter lett. Nem tartozik számadással, csak a páternek.

fundamentalizmus = törvényeinek tanulmányozását nem lehet elég korán elkezdni. És nem árt a napi leckét - hogy szem előtt legyen - felszegezni az ajtóra.

funerátor = gyásznagy

GENERÁLIS = országos szerzetesrendfőnök. Hivatalból engedelmes fráterek és páterek garantálnak hatalmának törhetetlen háttérrel.

gimnázium = [egyházi] középiskolák múltbeli létezésével és jelenbeli szükségességével sokkal inkább tisztában vannak az iskolákat fenn nem tartó egyházaknak ma kormányfeladatokat ellátó tagjai, mint az egykor odajárók felelős egyházi tisztségeket viselő dédunokái. Naponkénti gondjainak nincs is egyéb oka.

glorifikál = reflektorral világítja meg a szobrot olyan szögből, hogy a visszaverődő fényben a lámpakezelő arca ragyogjon. Ötven évvel ezelőtt például Horváth László nevezte a Református Szemlét „episzkopálista glorifikációs instrumentum”-nak.

glosszárium = amit a Nyájas Olvasó e percben kezében tart. Értsünk szót: abban a kezében...

glória = mennyei fényesség, amelynek hatalmas energiafogyasztását földi pótforrások képtelenek kielégíteni.

golgota = a tulajdonnévből lett köznév kis kezdőbetűje sem érzékelteti eléggé a különbséget Krisztus Urunk egyedülálló Golgotája és a magunk ostobaságának vagy tanítványi kereszthordozásunknak apró golgotái között.

Góg és Magóg = még nem dőlt el pontosan, hogy Dózsa Györgynek melyikük a fia, melyikük a veje. Ady Endre ugyanis Góg és Magóg fia, illetve Dózsa György unokája.

graduál = ha le tudod énekelni, vén Geleji az örökkévalóságból gratulál.

gregorián naptár = nemzetközi körözés alatt álló szökött napok rejtekhelye. Ennek a dekkoló kalendáriumnak keletkezése idején sokkoló hatása volt.

GYAUR = a gyagya úrnak annyira értelmes változata, hogy nem az iszlámot választotta hitéül
gyehenna = pirító és pörkölő, ahol saját sülése közben nosztalgiazik a bűnös, pirított és pörkölt finomságokra gondolva.

HABILITÁCIÓ = jogszerzés szellemi fertőző tevékenység nyilvános folytatására

hapax legomenon = egyszer mondott szó, kifejezés. Alulírott illet egyszer sem mondott.

hellenizmus = napjaink anglofiliájától és angломániájától abban különbözik, hogy az akkori világban hamarabb látták be: nincs értelme küzdeni ellene.

herézis = más források szerint belez is, fejez is, szemez is, veséz is: addig csúri-csavarja az igazságot, amíg azt hiszi, csak a kibelezett, lefejezett stb. állítások lehetnek igazak. Magyarul - ki tudja, miért - eretnokség a neve.

héber = az a nyelv, amely a legracionálisabb takarékossgal tudja kifejezni a legirracionalisabb pazarlást: Isten emberek iránti szeretetét.

hic et nunc = a prédikáció időszerűségét és gyülekezetszerűségét érvényesítő homiletikai fogás, amelynek alkalmazása után a lekipásztor szedheti a sátorfáját.

hierarchia = napjaink protestantizmusában annyira leegyszerűsödött lekipásztori rangsor, hogy már azt is nehéz eldönteni, ki az egyenlő az elsők között.

honorárium = pártelnök meg sem írt műveiért kapja, pártonkívüli közlegény a megírtakért sem

IKON = a bizánci és az informatikai bálványimádásban egyaránt előforduló eszköz

inkvizíció = végzetes mulasztása a protestantizmusnak, hogy katolikus megszűnésekor nem vásárolta fel elfekvő készleteit. Ésszerű használatukkal ma némi rendet lehetne teremteni saját berkeinkben.

JEZSUITA = csak annyi látszik rajta, hogy folyton tanul. Hogy mennyit tud, az soha nem derül ki.

jurisdictio = általában területileg bemérhető és körülhatárolható joghatóság; kivételt a kolozsvári és marosvásárhelyi református esperesek képeznek, akik saját területükön csak úgy tudnak mászkálni, ha szüntelenül egymásért tapodják.

KALUGYER= (călugăr = a szerzetes román neve) az utóbbi évtizedben szakállt növesztett, csuhát hordó állambiztonsági tiszt; Székelyföldön építendő kolostorra koldul adományokat, majd a felépülés és felszentelés után megszervezi kollégái odaköltözését.

kazuisztika = a kecske és a káposzta sztorija: gyóntatási tapasztalatok közzététele gyónási titok megszegése nélkül

kába = szent kő. Látása végett el kell menni Mekkába. Látásától lesz a zarándok kába.

kánon = .a legjobb Kánon a Szentírás nem apokrifus könyveinek jegyzéke; .jó és jobb kánonokat komponált biblikus-egyházi szövegekre néhány közép-, új- és jelenkori zeneszerző; .Statútum helyett újabban Kánon mutatja meg, hogyan kell élnie egyházunknak a Balkánon.

klastrom = ifjú szívek szerelemből ejtett sebére fatális flastrom

klauzúra = fentinek zárt osztálya gyógyíthatatlanok részére

kolléga = sárga ellenség rózsaszín bájvigyor-mártással

kollokvium = nem minden tét nélkül való szakmai beszélgetés. Ismétlődő fordulatait az egyik fél részéről: „tovább, tovább!"; a másik oldalon: „kérem, én igazán készültem!"

kommentár = a hermeneutika és az exegétika szabályait egyéni módon értelmező és kezelő, szóról szóra, mondatról mondatra haladó szövegmagyarázat. Az 1950-es évek vége felé, hivatási válság-pillanatait egyikében mondta Liszkay Kálmán: „Jó íráshoz nem kell kommentár. Csak Kálvinhoz és a Szentíráshoz." Lelkipásztori szolgálata később tisztességesen megcáfolta ezt a tiszteletlen állítást.

kompilál = tisztességesen megírja a tárgyról szóló harminckettedik tanulmányt a rendelkezésére álló harmincegyből.

komplexus = lelkipázkodási feladat tárgya. A freudizmus agyonnépszerűsített erotikus

komplexusai (Oedipusz- Nácisz-komplexus stb.) mellett gyakorlatban a kecskebéka-komplexus sűrű előfordulásával kell számolnunk. Az elnevezés eredete a „Kecskebéka felmászott a fűzfára...” kezdetű és „Mindig csak a más asszonya volt a jó” végű dalban rejlik
koncília = tanácskozásoknak a szembenülő felek megbékélésének esélyét is sejtető elnevezése

kongrua = állami kísérlet arra, hogy hallgatási díjat fizessenek a papnak, akit a gyülekezet a beszélésért fizet

konkordátum = fenti személyes jellegű kísérlet intézményesítése és általánosítása: egyezség, amelyhez az egyháznak a hallgatását kell adnia, az államnak egy nagy értékű háziállat szaporítószervét

kontraszelekció = a káderpolitika csimborasszója. Abszolút alkalmatlan felső vezetőktől körülvéve zseninek tűnik a hülye főnök.

konzervativizmus = napjaink egyetlen valódi forradalmi magatartása

kozmozgónia = XXI. századi teológiánknak jó lesz már ezen a téren is mozgolódnia, hogy le ne

körözzenek a szekták és az ufológusok.

kultúrprotestantizmus = levitézlett irányzat, amelyet csak akkor nem kellene visszasírnunk, ha nem a barbárprotestantizmus váltotta volna fel.

kurátor = több is van belőle. Ha az alapítványi kurátor megszavazza nekem azt a pénzt, lesz mit kínlódnom az egyházközségi kurátorral, mert naponta többször elszámoltat. Ha nem szavazza meg, még több bajom lesz, mert vagy nem hiszi el, hogy nem kaptam meg, és az elsikkasztásával vádol, vagy szid, hogy ügyetlenül pályáztam.

LAIKUS = akinek a véleménye helyett a diplomáját szokták kérni

laudatio funebris = „Szegény Schwartz, mennyire szerette a savanyúkáposztát!” - sóhajtott fel temetési prédikációjában a rabbi, akinek azt tanították, hogy a leggonoszabb emberről is csak jót szabad mondani a sírja mellett.

legenda = ...és akkor egyszer csak hervadt halotti koszorú illata áradt szét a tantermen. A friss fuwallattól felébredtek, papírzsebkendőiket kezdték keresni a hallgatók, felébredt az álmában beszélve előadó tanár is... Jaj, de megható ez az egyháztörténet!

leiterjakab = létragyártó bétheli kisiparos és műfordító

lekció = a vásár- és ünnepnap délelőtti istentisztelet bibliai alkotóeleme. Hosszúsága fordított, az alapigéhez való logikai kapcsolata egyenes arányban áll az igehirdető általános és pillanatnyi felkészültségével.

lévita = a kovászos vagy kovásztalan kenyér úrvacsorai használatának analógiájára kialakult történelmi disputáció arról, hogy bor, must, coca-cola vagy szénsavmentes üdítő jöhet-e számításba, azaz kehelybe vagy külön pohárba. Hiányos teológiai képzésű vitázók szava súlyosabban esik latba.

litánia = aranyhajának ismert és akként tisztelt lelkipásztornak a drágulásról és családja éhenhalásának evidens veszélyéről szóló panaszáradata a szószék alatt, tíz perccel a „Ne aggodalmaskodjatok (Máté 6,25-34)..." textusról elhangzott hitvalló prédikációja befejezése után.

liturgia = írott útmutató arról, hogy mi nem tetszik a papoknak. ?k - eléggé el nem ítélt módon - még nem fejlődtek odáig, hogy 100%-osan semmibe vegyék.

Loci Communes = több hazai és külföldi protestáns szerző (például Melanchthon Fülöp vagy Szegedi Kis István) dogmatikai műfajt teremtő könyvének címe. Ha valaki úgy használja, mint Szabó Lőrinc (1900-1957) fia a könyvespolcokat, valóra válik a költői jóslat: Lóci óriás lesz.

logosz = Ige, szó, tan, beszéd. Lógósok soha nem fogják felfogni, a görög nyelv logikájában járatosabbak viszont lóhosszal megelőzik társaikat az összefüggések felfedezésében.

Lucifer = a világosság szállítója. Sajnos, a villanyszámlát is ő hozza.

lutheránus = a Galata levél első részének, 2Timótheus 1,6-nak és más, Pál apostol hivatástudatból fakadó józan büszkeségének bátorítására a tanítómester nevét a kálvinisták kétértelmű szemérmessége helyett öntudatosan vállaló protestáns

MALEDIKCIÓ = ellenségek és barátok, a pofátok befogjátok, ha tudjátok, se mondjátok, minő átok száll reátok!

manicheizmus = perzsa kézápoló módszer. A segítségével kezelt végtag bárhová markol, duplán fog: mindig egyszerre a jót és a rosszat.

manna = akkor is mennyei táplálék, ha ezt nem a háziasszonnyal, a szakácsnővel vagy a pincérlánnyal közöljük hízelegve.

maronita = szelídgesztenye-fogyasztó ő[s]z[i] keresztyén

mártír = márt, ír; márt, ír: saját vérébe mártott tollal ír egyháztörténelmet.

mene, tekel, ufarszin = menjetek el oda valahova hátra, az ufarszínbe, ne is lássalak benneteket, hitvány alakok!

mennonita = szelidíthető green-peace aktivista. Lásd még: anabaptizmus.

messianizmus = Mesdames et Messieurs! Pour votre confort: kényelmesebb várni egy halványan körülrajzolt messiásra, mint tudomásul venni, hogy az igazi egyszer már eljött, hogy megszabadítson, s vissza fog jönni, hogy megítéljen.

metodista = módszertanász. Megtanít, hogy hited megvallása közben hogyan kell szemüvedet törölnöd, torkodat köszörülnöd, szemedet forgatnod, fejedet tartanod, pénzedet számolnod, hallgatódat blamálnod.

metropolita = pocak, pásztorbot, pápaszem, szürke szakáll, díszkíséret. Lassú tűzön kell puhítani.

minorita = O.F.M. - Ordo Fratrum Minorum: öcsikék rendje; egy XX. század közepén kilépett és világi papságot választó erdélyi tagja szerint „legényegylet”.

misszionárius = a legolcsóbb fogás Kannibália vendéglőinek étlapján. Szegény nyugdíjasok is megengedhetnék maguknak a fogyasztását, de ehhez a kibőjtölt, rágós húshoz már gyenge a fogazatuk. Így inkább a munkanélküli kannibálok zabálják.

misztériumdráma = illedelmes krimi tizenhat éven aluliaknak

misztika = láthatatlan döntő tényező egyházi hivatalok elosztó tevékenységében

monseigneur, monsignore = magas egyházi méltóságok megszólításakor elárult politikai nézet; frankofil vagy italoofil álláspont félreérthetetlen kifejezése

mormon = ingyenes angol nyelvtanfolyamot kínáló két fehér inges, fekete nyakkendőös ifjúból álló együttes

múmia = parókus lelkészek egy része a nyugdíjkorhatár csökkentésének elrendelése pillanatában

NIMBUSZ = fentiek ráncos homlokát övezi. Többnyire saját készítményük.

nirvána = az a politikai cél, amely felé a keresztvetés technikáját ugyan elsajátító, de magát szabadgondolkodónak nevező államférfi vezeti az országot

nominalizmus = reneszánszkori filozófiai és - közvetetten - teológiai irányzat; ma általában óvakodnak tőle, mert semmilyen szempontból sem tanácsos nevükön nevezni a dolgokat.

nonszensz = eszkimónak hűtőszekrény, politikai perben védőügyvéd, kolozsvári városházára logika, vatikánvárosi hadügyminisztérium, sarokbaállítás kerek szobában, XXI. századi polihisztor, aki mindezt valóra váltja

ODI profanum vulgus et arceo = latinul nem tudó papnék gyülekezetromboló magatartása
okkult = annyira unalomig ismert gondolkodási és cselekvési mód, hogy tanulmányozásában már csak két dolog maradt eldöntetlen. Először is az, hogy feltétlenül kell-e hozzá két „k”, vagy elég egy is. Kettővel nyugati lenne, eggyel jelezné, hogy Keleten is a kelleténél többet okult már a szerencsétlen polgár az utóbbi fél évszázad sötét eseményeiből és azok hátteréből.
Másodszor pedig azt, hogy a szó második tagja kultúra-e vagy kultusz? Kultusz nélküli kultúra vagy kultúra nélküli kultusz tekintetében a XX. század elhalmozott tapasztalatokkal...

omnipotencia = mindenhatóság, szigorúan egybeírva. Ugyanis minden hatóság hajlamos azt hinni magáról, hogy mindenható.

opisztodomosz = hátsó ház, hátsó szándékok kivitelezési tervének kidolgozására szolgáló tanácskozó szoba, keresztapai fogadóhelyiség

oráció = művelik szájjal, és aki szájal, azt hiszi, szárnyal. Istent és embert egyaránt a maguk igazáról meggyőzni kívánók szónoki próbálkozása; a retorika és néhány rokon tudományág pazar példatára kerül ki fennmaradt orációk szóvirágaiból és érv-kísérleteiből.

oratórium = . kolostorok, zárdák, rendházak imaterme; esetlegesen születési helye, gyakrabban bemutatási területe a . szőlőénekesek, kórus, orgona és zenekar szólamaira írt - legtöbbször bibliai tárgyú - zeneműveknek.

ordinárius = olyan római katolikus püspök, akinek a címe mellé valódi feladatkör és felelősség társul

ornátus = több darabból álló bonyolult szolgálati öltözk; általában háromszor veszik fel, mert mire sikerült felöltöni, hozzák a kávé, s le kell vetni, mert nem illik benne dohányozni; kávézás után, mire sikerült újból belebújni, következnek a kávéivás élettani következményei, s a mellékhelyiségben sem szokás hordani...

ortodox = . az a pravoszláv (lásd ott!) vagy görögkeleti hívő, aki áhítattal vesz részt papjainak benzinkút-, korcsma-, bordélyház-, választási reklámpannó-felszentelési szertartásán és a más nyelven imádkozók kiirtására esküt tevő feketemiséin; . az a XVII. századi protestáns, akit még nem fertőzött meg hitbizonytalansággal a Kátét megtanulni képtelenek szellemi restsége

ortodoxia = elveihez és gyakorlatához megdöbbenő következetességgel ragaszkodó keleti egyházalakulat. Legjellegzetesebb elve a világi hatalom hódoló tisztelete függetlenül attól, hogy

annak letéteményese a cár atyuska vagy Sztálin elvtárs.

o, sancta simplicitas = színreformátus, erőteljesen endogám, igen népes, de nagyon elzárt fekvésű falu katonai szolgálatot nem teljesítő nő-lakója hatvanöt éves korában utazik először a mindössze 10 kilométernyire fekvő kisvárosba, mert most létesült autóbuszjárat. Fagylaltot nyal a parkban, de minduntalan elfelejti a számára újfajta élvezeti cikk nevét. Rácsodálkozik a főtéri - református - templomra: „Jé, hát itt is keresztyének élnek?!”

ostensorium = a kikeresztelkedni akaró Schwartz szerint Pacelli bíboros az elveszett sapkáját keresi benne mise alatt, mi azonban tudjuk, hogy a szentségeket tartják benne.

ÖKUMENIZMUS = keresztyén egyházak ritkán spontán, többnyire felsőbb érdekből kényszerített törekvése bizonyos látszat-egység bizonyítására. Római katolikus-református vonatkozásban Imre Lajos kínált rá kiváló kompromisszumot: mi elfogadjuk a déli harangszót, ők fogadják el a Heidelbergi Kátét! A protestáns együttműködés felmerülő problémái nem kimondottan konfliktusgerjesztőek. Ortodoxia és protestantizmus vonatkozásában - hazánkban - a számbeli fölényben levőkre nem hárul semmilyen kötelezettség, a kisebbségek kénytelenek államnyelven megtanulni az udvarias semmitmondás hagyományos frázisait. Számunkra az ökumenizmus egyetlen öröme és elégtétele az ortodoxok és görögkatolikusok békés testvéri kapcsolataiban való gyönyörködés jelenti.

PAGANIZMUS = az európaiak nagyrésze a XXI. században is jellemző, számtalan fedőnévvel szépített hitforma, világnézet és magatartás.

panegirisz = neves vagy legalábbis nevenségre törekvő személyeket dicsőítő szöveg; ha prózában írták, akkor is költőiségre törekvő. Mivel ki-ki maga van leginkább tisztában saját népszerűsítésre váró értékeivel, legcélravezetőbb, ha a dicsőítendő személyesen mondja tollba a róla szóló dicshimnusz.

panteizmus = egyike a paganizmus (lásd ott!) címszónál említett fedőneveknek. Szókincséhez tartozik az „Időjárásfelelős”, „Égi Felelős”, „természet temploma” és sok más hasonló szakkifejezés.

parabola = Izraelen, régmúlton, földművelésen, halászaton és más nemzetgazdasági ágakon keresztül a mennyre irányított tv-antenna

parafrázis = a tartalmat kevésbé érintő szövegváltoztatás; teológiai vonatkozásban többnyire a Biblia verses (például a Zsoltárok) vagy igen gyakran idézett (például az Úr imádsága) szövegrészeinek könnyebb megtanulás vagy gyülekezeti éneklés céljára készített átírata európai versformában. Három példa prózai szövegrészek verses parafrázisára: 1Sámuel 24,17-20: / Jaj a fejem, hova tettem: / Szégyen ért a toaletten! / 1Királyok 3,16-28. / Salamonhoz dülva-fúlva / Beállított a két ... / Majd azt mondták pár perc múlva: / - Felség, az ön vicce durva! / Jónás 4,5-8. / Ninivétől félmérföldre / tök-árnyékban ül a lökött. / Most a legnagyobb a hőség, / s most mond a tök csütörtököt?!

parainézis = „Aztán fiam, tanulj, mert ha nem tanulsz, olyan marha maradsz, mint az apád!” - mondogatta naponként egyetlen gyermekének Bárány főhadnagy, a kolozsvári állambiztonsági fogda parancsnoka. Hallotta ezt a vékony falon keresztül később (igazán nem önkéntesen) ügyfelévé váló szomszédja, Lőrinczy Mihály unitárius teológiai tanár.

parentáció = a rossz emberek halhatatlanok - mondta homiletika-órán Péntek Árpád, mert a temetési prédikációk tanúsága szerint minden halottunk megérdemelte volna (a temetésén gyakorlatilag tulajdonképpen meg is történő) szentté avatást (lásd még: laudatio funebris).

parókia = lelkipásztori szolgálati lakás, amelynek Imre Lajos szerint üvegből vannak a falai. A benne élők inkább a salétromot, a penészt, a dohot, a patkányokat, a svábbogarakat szokták építőanyagai közt felsorolni. Jelen sorok írójának rendkívül jelentős építészettörténeti szerepe az, hogy minden olyan parókia vezetékes vízzel és fürdőszobával gazdagodik, amelyikből ő előzetesen elköltözött.

patrónus = . római katolikus vonatkozásban a különféle foglalkozások és tevékenységek védőszentjei. Szigorú munkaköri leírásuk lehetővé teszi elszámoltatásukat, felelősségre vonásukat és esetenként megbüntetésüket. . Protestáns területen hasonló számonkérésekről szó sem lehet, lévén hogy a kifejezés nálunk a kegyúrra vonatkozik, s az ő történelmi kötelességtudatától vagy birtoka azévi természetétől függött a pap tűzifája.

pápista = a felszabadult posztmodern protestáns „Szia, Pityu!”-val szemben a megkövesedett konzervatív katolikus „Pá, Pista!” másfél évszázados különbséget jelez. A katolikusok javára. Ugyanis napjainkban a konzervativizmus (lásd ott!) jelenti az igazi, célravezető haladást.

páter = megfelelő szakképesítés után pappá szentelt szerzetes. Ferences páter negyven évvel ezelőtti vallomása szerint élete vidámabb a világi papénál, mert „míg az napközben szabadon jön-megy a hívei közt, estére a rideg plébánia magánya várja. Mi viszont esténként a rendházban olyan jól elborozgatunk, elkártyáztatunk...”.

pátriárka = . az Ószövetségben Istennel közvetlen párbeszédet folytató ősatya; . az ortodox (pravoszláv) egyházban (lásd ott!) olyan metropolita (lásd ott!), aki elnyeri az országos egyházi vezető rangját, ha sikeresen el tudta feledtetni a többi nemzeti ortodox egyházzal, hogy azoknak az ő hazájában található földbirtokait egy frankofil-frankomán kormány szekularizálta.
penitencia = szánom-bánom nemcsak szavakban

peregrinus = útlevel, vízum, ösztöndíj birtokában, esetleg egyik-másik vagy mindenik nélkül határokon túli egyetem[ek]et látogató ifjabb-öregebb diák a legutóbbi nyolc évszázad valamelyikében. Hazafelé jövet hozhat: gépkocsit, pénzt, barátságot, betegséget, könyvet, feleséget. Nem minden korszakra jellemző, de olykor elsajátított ismereteket is.

perorál = beszél, dumál, szövegel, hányja a sódert, papol - mert valamivel agyon kell ütni a liturgiában az igehirdetésnek fenntartott időt.

per pedes apostolorum = roppant nehéz kortárs olvasónak megmagyarázni a fogalmat, a

lelkipásztorok mai nemzedéke ugyanis nem ismeri a helyváltoztatásnak azt a módját, hogy az ember felváltva hol a bal, hol a jobb lábát helyezi 60-75 centiméternyivel előre, és ezzel meghatározott irányba történő óránként 4-6 kilométeres sebességű haladást ér el.

pietizmus = nyávogó (és lehetőleg selypítő) hang, félrecsavart nyak, percenként ismételt „az Úr” szöveg, negyedóránként hangzó elítélő nyilatkozat azokról, akik nem tartoznak sem jól kereső vezetőik szűk köréhez, sem a vakon engedelmeskedőkéhez.

pneumatikus = a Lélek levegőjétől átjárt

politeizmus = mítoszaival mind a nép-, mind a műköltészetet értékes alkotásokra ihlető régi vallások gyűjtőneve. A görög-latin istennevek és a velük kapcsolatos minimális tudnivalók az általános műveltségnek ma is nélkülözhetetlen részei.

portikusz = protestáns pletykázó hely férfiaknak

postilla = papimádat elleni gyógyhatású készítmény prédikációkéziratos papírba csomagolva. Ha a kezelőorvos másként nem rendelkezik, szokásos adagja napi egy-két posztilla.

pravoszláv = görög-gyűlölkö keleti szláv keresztyén. A teológia nevét bogoszlóvának, az ortodoxot pravoszlávnak fordítja. A hitéleten kívül valamivel türelmesebb (hogy ne mondjam: to-leránsabb) az idegen szavak iránt.

predestináció = . a reformáció és az ellenreformáció századában sokat vitatott hittétel; lehetséges fordításai úgyszólván kommentárok is: eleve elrendelés, kegyelmi kiválasztás. . Egyházi közéletben annak érzékeltetése, hogy valaki születés, házasság, vagyon vagy besúgás révén automatikusan tagja az állásokon, tisztségeken, jutalmakon, segélyeken osztozók zártkörű klubjának. A felsorolt ismérveket nélkülözők mehetnek eleve a fenébe.

presbiter = a fék, sebességváltó, kormány, motor, kerekek szerepeit cserélgeti a lelkipásztorral, kántorral, harangozóval, gondnokkal azon a jószándékkal kikövezett úton, amelyről mindnyájan tudjuk, hová vezet.

prédikál = az semmi. Hanem még hallgatják is!

primus inter pares = a testületi vezetéshez kapcsolódó szakkifejezés annak érzékeltetésére, hogy valakinek mégis csak bele kell ülnie a legkényelmesebb, középen álló székbe. Vásárhelyi János

püspök ezt így szerette mondani: „Az oroszlán is macska, csak egy kicsit nagyobbacska”. Lásd még: hierarchia.

prior = bár magyarosított elnevezése perjelnek hangzik, a pernek semmi jelét nem mutatja; ugyanis miután szerzetestársai főnökké választották, ellentmondás nélkül engedelmeskednek neki.

profán = profi módon őrzi magát a szentté válástól

protestáns = közel négy és $\frac{3}{4}$ évszázad alatt úgy megszokta a tiltakozást, hogy újabban már a „protestáns” elnevezés ellen is protestál, különösen ha ez a Teológiai Intézet jelzőjeként szerepel

QUO vadis = udvarias, de határozott kérdés, amely a még határozottabb és hosszú távra érvényes útbaigazítást készíti elő

RABBI = megfelelő oklevelek birtokában hivatásos szinten végzi mind az igehirdető, mind a lelkipásztori feladatok mellett az oktatás és a hétköznapi kérdésekben való bölcs tanácsadás munkáját, ellentétben a mi papjainkkal, akik a felsoroltak közül legtöbbször egy kivétellel mindenikben, néha kivétel nélkül mindenikben dilettánskodnak. Az oklevél és a szakszerűség nem minden esetben biztosítéka a sikernek, az amatőrködés sem a melléfogásnak.

református = e sorok papírra vetésének hetében nem annyira az határozza meg a fogalom mögött rejlő egyházak és hívek hovatartozását, hogy Isten Igéjére alapozott hitüket pontosan a Heidelbergi Káté és a Második Helvét Hitvallás szövege fejezi ki, hanem az, hogy a Református Világszövetség szervezetének tagjai. A jövő hétre nézve nincs biztos meteorológiai, szeizmológiai és egyházpolitikai előrejelzésünk.

religio = az újraolvasást [relegere] és az összekötést [religare] jelentő latin szavakból származtatható főnév azt jelenti igésítve: olvasd el újra a vallásra vonatkozó szakirodalmat, aztán spárgával kötdzd össze, rakd el jól, s higgy, amit akarsz.

reverenda = három éves koromban fogalmaztam meg pontos meghatározását, amikor a hozzánk látogató ismerős plébánosról Édesanyám játékosan kérdezte tőlem: mit szólok, néni-e vagy bácsi. Válaszom ez volt: „Bácsi pongyolában”.

reverzális = „Alulírott Kovács János kötelezem magam, hogy születendő fiam mást mondjon, mint én; mást higgyen, mint én; mást énekeljen, mint én, s mégis engedjem, hogy engem nevezzenek az apjának. Én már ilyen hülye vagyok. Ámen.”

SAKTER = mielőtt a fájdalommentes fülbelövést feltalálták, csak ő tudta az áldozatok tiltakozása nélkül megejteni a vágásokat a nyolc napos kisfiúk és a Purim-napi pulykák nyaka esetében.

samaritánus = eredetileg genetikailag és a nemzeti góg mértéke szerint korcs keverék. Ma már csak az „irgalmas” jelző kíséretében fordul elő, jelentése: jótét lélek. A nyelvtörténeti fejlődés következtében újabban inkább így nevezik: balek.

samesz = olyan alkalmazott a zsinagógában, mint például a Farkas utcai harangozó. Az a bizonyos amerikai milliomos zsidó is lehetett volna samesz Beregszászon, ha írástudatlansága miatti szégyenében ki nem vándorol.

satanizmus = a világvallásokra nagyjából egyformán jellemző erkölcsi értékek visszájára fordítása, például a tömeggyilkosok felmentése vagy nemzeti hőssé avatása, az agyonverők szakképzetlensége és ügyetlensége vagy a gyors orvosi bavatkozás következtében tévedésből életben maradt áldozatok elítélése

schisma = 1054 nyarán bekövetkezett egyháztörténeti esemény, amely a normalitás alternatíváját is megalkotta a keresztyén világ számára

sémi = sémi, babám, sémi, / így kell annak lenni, / mindenféle liberalizmusnak / vége szokott lenni

sibbolet = szent nyelvteszt selypeknek

skolasztika = régi tanodák sportja: úgy passzolgatni a schola udvarán a lasztit, hogy csak úgy röpködjének a meggyőző érvek a látszat-igazságok bizonyítására

SZEKTA = egymás minősítése a keresztyénségen belül; helyzet és nézőpont kérdése. Moldvai

görögkeleti pap úgy hallotta, hogy valamikor volt egy kálvinista szekta valahol a világban, de már mindenki elfelejtette. Horváth Jenő meghatározásával egyetértve számunkra szekta az „és” varázssige használója, mert a mi református hitünk kulcsszava a kizárólagosságot jelentő „egyedül” [solus, sola, solum...].

szinkretizmus = vegyeskegyeskedés

TALMUD = mindenre és mindennek az ellenkezőjére bízató rabbi-tanácsok antológiája
táborita = olyan IKE-tag, aki legalább hússzor volt már alkohol-elvonó, gitár-, angol nyelvi meg egyéb táborban

teológia = olyan tudományok összessége, amelyekből minimális mennyiséget bizonyos szakvizsgákra muszáj megtanulni ahhoz, hogy pap lehessen az ember. Ha téhá-val és két rövid o-val írják, akkor azt az épületet jelöli, ahol - hiszékenyek szerint - erre lehetősége is van.

teománia = a szavatossági idejüket kétszeresen leszolgált dízel-mozdonyok megálló-mániájához és feltűnési viselkedésben szenvedő lelkibetegek idült nagyromániájához hasonló súlyos defekt; tünete lehet például, hogy a beteg önmagát képzei a mindenség urának, vagy hogy saját vallási közösségét az egyetlen létezőnek az országban vagy a világon.

tiara = Schwartz szerint a misén eltűnt piros sapkáját erre cserélte Pacelli bíboros: hármaspápai korona (lásd még: ostensorium).

tolerancia = magyarul rózsát termő türelem. Nálunk először a Luther-rózsát termette.

tóra = annyira fontos törvények gyűjteménye, hogy állandóan szem előtt kell tartani. Ezért szegez ki az ajtóra (lásd még: fundamentalizmus).

tréfli = pászka szalonnával és dinnyére sör

ULTIMA ratio regum = köztársasági államformában is alkalmazott eljárás. Az emberhez méltó életkörülményeket követelő tömeget halomra kell lőni, a lőparancs kiadót miniszteri tárcákkal jutalmazni, végrehajtót külföldre menekíteni.

VIATICUM = utolsó olajozás az árokba borulás előtt

visitatio canonica = alkalom a 169. ének eléneklésére: „Hatalmas Úr, m'ért látogatsz?” Ha a központi egyházi vezetés és a gyülekezetek közti távolságot is tekintetbe vesszük, előadható ez a szövegváltozat is: „Hatalmas úr, m'ért tátogatsz?”

vivos voco, mortuos plango, fulgura flango = a Farkas utcából (lásd még: samesz) hiányzó harangfelirat. Hiányának száz oka van. Az első: nincs harang. A többire kíváncsi olvasó érdeklődjék távbeszélőn a szerzőnél.

Vulgata = neve szerint „népi” latin bibliafordítás. Ugyanannyira népi, mint amennyire alföldi nyelvjárású az 1960-as években Móricz Zsigmond Rózsa Sándor-regényéből készült magyar film szövege, ömölybön móg Rőzső Söndör növő ös öző módön höngzők.

ZELÓTA = ősidők óta ül a parton, várva, hogy egyszer pusztába kiáltott szavára nemzedékek sora kezd az ő elvei szerinti életet

ZSINAT = rendszertelen időközökben együtt kávézók társasága, amelyből szigorú sorrend respektálásával felváltva szoktak sértődötten kivonulni.